

Κατά τον παλαιό λόγο του Jaspers, υπάρχουν δύο τουλάχιστον είδη αθεΐας, η «αθεΐα της ημέρας» και η «αθεΐα» της νύχτας ή αλλιώς, η ευτυχής και ανυποψίαστη αθεΐα και η υποψιασμένη αθεΐα. Ευτυχισμένη αθεΐα υπήρξε η αθεΐα των νεότερων χρόνων, όπως αυτή εμφανίστηκε λόγου χάρη στο έργο La Mattrai, L'homme machine (1748): Εδώ η καταστροφή της θρησκείας θα σήμαινε αυτομάτως την κατίσχυση της «αγνότητας της φύσης» και της μακράς ενδοκοσμικότητας, όπου οι χαρούμενοι θνητοί ακολουθούν μονάχα τα «αυθόρμητα κελεύσματα της ύπαρξής τους» και αδιαταράκτως ευτυχούν. Η κορύφωση αυτής της μορφής της αθεΐας συμβαίνει αναμφίβολα στο έργο του Feuerbach, Marx και Freud. Ο Θεός ως προβολή του κρυμμένου πλούτου του ανθρώπινου εαυτού, ο Θεός ως αλλοτρίωση και συνάμα παρηγοριά του καταπιεσμένου πλάσματος και, εντέλει, ο Θεός ως σύνολο των ανεκπληρώτων επιθυμιών του ανθρώπου –σε τελευταία ανάλυση, αρκεί σε όλους αυτούς η άρση της ιδέας του Θεού προκειμένου να αναδυθεί η απόλυτη ευτυχία του ανθρώπου, μια ιδέα που μέθυσε ποιητές σαν τον Shelley ή τον Swinburne, κατά τον 19ο αιώνα. Και τούτο παρά την απειλητική παρεμβολή του De Sade, ο οποίος έδειξε πως πέρα από τον αφελή νατουραλισμό ενός Rousseau, υπακοή στην φύση σημαίνει επιπλέον και πλήρη παράδοση στη φονική της αγριότητα.

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο πως κανείς πραγματικά σκεπτόμενος άνθρωπος δεν μπορεί να ασπασθεί τον ευφορικό τούτον αθεϊσμό σήμερα. Μετά μάλιστα τις εκατοντάδες εκατομμύρια των νεκρών που προκάλεσε και συσώρευσε ο στρατευμένος αθεϊσμός του 20ου αιώνα (εκατό εκατομμύρια νεκροί μόνο στην Σοβιετική Ένωση κατά τα σοβιετικά αρχεία - άθεοι σαν τον Στάλιν, τον Χίτλερ, τον Πολ Πότ, τον Μάο και άλλους κατέργησαν στην κυριολεξία την έννοια του εγκλήματος, προκαλώντας τον θάνατο εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων «για το καλό της ανθρωπότητας») είναι δύσκολο για οποιονδήποτε μη παντελώς ενδεή φρενών να συμμερισθεί τον ενθουσιασμό των κηρύκων της γενικής ευτυχίας που δήθεν θα ερχόταν με την εξορία του Θεού.

Υπήρξε όμως και ο υποψιασμένος αθεϊσμός, αυτός «της νύχτας» - αυτός του Nietzsche λόγου χάρη, του Camus ή του Heidegger. Μ'αυτόν τον αθεϊσμό σχεδόν κάθε συζήτηση μπορεί να είναι γόνιμη. Από μίαν άποψη μάλιστα αυτού του είδους ο αθεϊσμός καθαίρει την πραγματικότητα του Θεού από τα οντοθεολογικά είδωλα της φιλοσοφικής μεταφυσικής, αφήνοντας χώρο για έναν Θεό του οποίου η οντολογική ελευθερία είναι αυθαιρέτως πλην αγαπτικώς απόλυτη και η εγγύτητα αποφατικώς αινιγματική. Υπήρξε αυτός ο αθεϊσμός ένας συχνά προφητικός αθεϊσμός, κορυφωμένος στην άβυσσο της υπερβατικής απολυτότητας του μυστικού Θεού ενός Wittgenstein. Μόνον όμως σπάνια πλάσματα είναι δυνατόν να βαστάσουν έναν τέτοιο αθεϊσμό. Η έσχατη μετανεωτερικότητα βυθίστηκε σε άλλους τύπους αθεϊσμού, σαν αυτούς για τους οποίους μιλήσαμε ήδη και οι οποίοι συγγενεύουν μάλλον με το πρώτο είδος παρά με το δεύτερο – για να μην πω πως συνήθως πρόκειται για κάποιο είδος φομενταλιστικού αθεϊσμού, σαν αυτό του Dawkins. Αιτία του φαινομένου υπήρξε κυρίως η απρόσμενη αναβίωση της θρησκευτικότητας κατά την τελευταία τριακονταετία, παντού σχεδόν στον κόσμο. Μαζί με την πτώση της αξιοπιστίας του αθεϊσμού λόγω της ακατάσχετης φονικότητάς του, η μετά το πολλαπλό υπαρξιακό αδιέξοδο της μετανεωτερικής συνθήκης αναβίωσασα θρησκευτικότητα αναδύθηκε πλήρης νοήματος ξανά, αν και οι σκληρυμένοι ασκοί του ευρωπαϊκού στοχασμού δεν μπορούν

πάντοτε να βαστάσουν τον αναβράζοντα νέον οίνο...

Οι τρόμοι του προσώπου και τα βάσανα του έρωτα. Απόσπασμα από το 3ο Κεφάλαιο. π.
Νικόλαος Λουδοβίκος